

Moskéäventyr och Äventyr i en ortodox kyrka

Lärrarhandledning till
interaktivt videomaterial

Silja Lamminmäki-Vartia & Dani Lahtinen & Salla Poulter

Helsinki 2021 / 2024

INNEHÅLL

INNEHÅLL.....	2
FÖRORD.....	3
LÄRMILJÖER OCH SAMARBETE INOM SMÅBARNSPEDAGOGIK.....	4
BLI INSATT	6
ANVISNINGAR TILL ANVÄNDNINGEN AV VIDEOMATERIALET	7
ÄVENTYR I EN ORTODOX KYRKA	8
ÄVENTYR I EN MOSKÉ	10

FÖRORD

Det här materialet och videorna *Äventyr i en ortodox kyrka* och *Äventyr i en moské* har tagits fram inom projektet Lärmiljöer med åskådningsmässig mångfald inom småbarnspedagogik vid Helsingfors universitet. Det är ett utvecklingsprojekt inom lärarutbildningen som finansierats av undervisnings- och kulturministeriet. <https://blogs.helsinki.fi/monikatsomukselliset-tilat-varha-iskasvatuksessa/>

I aktiviteterna på videorna har man utnyttjat metoden Utforska Rummet och till metoden tillhörande material <https://www.uskonnonopetus.fi/tutkitilaa/>. Materialet omfattar en pedagogisk modell som lämpar sig för att utforska olika rum, interaktiva bilder på tre utrymmen, föremålskort, lekfulla kort och förstärkt verklighet. Tillämpningen av metoden har anpassats i synnerhet med tanke på små barns inläring. Videorna har filmats och aktiviteterna planerats i samarbete med respektive samfund. Videorna och lärarens guide är en del av en större materialhelhet som vi tagit fram för att utforska heliga rum. Materialet har publicerats i Biblioteket för öppna lärresurser <https://aoe.fi/#/etusivu>

Idén till videorna och lärarens guide uppstod så småningom under projektets gång när vi besökte olika åskådningars heliga rum tillsammans med lärarstudenter inom småbarnspedagogik vid Helsingfors universitet och barngrupper från Helsingfors. Hur skulle vi kunna göra det möjligt för alla barn att bekanta sig med en moské och en ortodox kyrka oberoende av ort? Det kan nämligen vara svårt att ordna ett besök i ett heligt rum om avståndet är långt eller om det inte finns en moské eller en ortodox kyrka på hemorten. Och hur skulle vi kunna engagera barnen att aktivt delta i stället för att passivt titta på videorna?

Tack för samarbetet, Kaarina Lyhykäinen och fader Sergei Petsalo från Helsingfors ortodoxa församling; Mina Khan och imam Abbas Bahmanpour från Muslimska samfundet Resalat. Tack till Unigrafias team (Lauri, Heikki, Kalle och Aino) för ert professionella arbete!

Ett särskilt tack till Päivi Olkinuora som är lärare inom småbarnspedagogik! Din entusiasm och din starka pedagogiska fackkunskap syns och hörs i dessa videor.

DET STÖRSTA TACKET förtjänar dock barnen som medverkar i videorna: *Aksel, Aron, Ines, Eeva, Jalmari, Mehmet och Mikael*. Utan dessa modiga och glada utforskare skulle videorna aldrig ha blivit färdiga! Vi vill också tacka barnens föräldrar för att ni lät era barn medverka i videorna. Ni har otroligt fina barn!

Vi hoppas att materialet inspirerar personalen inom småbarnspedagogik och förskoleundervisning till en åskådningsfostran som tar hänsyn till en åskådningsmässig mångfald och till intressanta samtal med barnen.

Några dagar innan självständighetsdagen

Silja Lamminmäki-Vartia och Dani Lahtinen

LÄRMILJÖER OCH SAMARBETE INOM SMÅBARNSPEDAGOGIK

Skribenter: *Silja Lamminmäki-Vartia & Dani Lahtinen*

Texten har tidigare publicerats i verket *Pyhiä tiloja tutkimassa – Opas varhaiskasvatukseen (2021)* Lamminmäki-Vartia, S. & Lahtinen, D. & Poulter, S. Helsingin yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta. <https://aoe.fi/#/materiaali/1795>

För att utvidga lärmiljön och främja uppfyllandet av åskådningsfostrans mål inom småbarnspedagogik och förskoleundervisning kan man samarbeta med åskådningssamfund och andra aktörer såsom bibliotek, museer, konstgallerier, arkiv och teatrar. I deras samlingar finns massor av material kring olika åskådningar. Även olika kultur- och traditionsföreningar, organisationer eller språkliga och kulturella gemenskaper kan stödja uppfyllandet av åskådningsfostrans mål. Samarbetet är en del av det mångprofessionella samarbetet som definieras i Grunderna för planen för småbarnspedagogik (2018) och Grunderna för förskoleundervisningens läroplan (2014).

Ett av målen inom åskådningsfostran är att barnen ska bekanta sig med de åskådningar som finns i barngruppen. Att bekanta sig med heliga rum eller andra platser som är betydelsefulla för familjerna fungerar som en verksamhet som berikar lärmiljöerna. Det är möjligt att låta barnen bekanta sig med heliga rum eller rum som ses som viktiga som en del av den gemensamma, allmänbildande undervisningen. Även till exempel skogar, museer, arkiv eller virtuella rum kan fungera som lärmiljöer för åskådningsfostran.

Låt mångfalden synas i samarbetet

Mångfalden kan ha stora lokala variationer i olika kommuner och städer i vårt land. På lokal nivå ska anordnaren av småbarnspedagogik och förskoleundervisning och i sista hand läraren inom småbarnspedagogik se till att samarbetet är planerat och att dess principer gjorts upp mellan de olika parterna. Det är viktigt att den åskådningsmässiga mångfalden syns i samarbetet, och man borde sträva efter att utvidga den till att gälla olika religiösa samfund och andra aktörer för att konkretisera den åskådningsmässiga mångfalden även i samarbete med lokala aktörer. Data- och kommunikationsteknologier och olika digitala lösningar ger flera möjligheter till att samarbeta och att knyta kontakter med aktörer längre bort.

När det gäller samarbete med åskådningsamfund är det viktigt att vara medveten om att samfundet har väldigt varierande resurser. Vissa samfund har mer ekonomiska och personella resurser att satsa på samarbetet med småbarnspedagogik än andra. Några samfund kanske stödjer sig enbart på frivilliga. Dessutom har många mindre samfund inte tidigare erfarenhet av att samarbeta med småbarnspedagogik eller förskoleundervisning. De kanske inte förväntar sig att bli kontaktade eller är medvetna om åskådningsfostran och samarbetsmöjligheterna kring den.

Man kan uppmuntra åskådningssamfunden till samarbete genom att erbjuda hjälp med planeringen.

Det är alltid läraren inom småbarnspedagogik som bär det pedagogiska ansvaret. Besöken utgör ofta en möjlighet till gemensamt lärande både för barnen, samfunden och läraren. När samarbetet planeras är det bra att se till att alla parter har en delad förståelse av samarbetets principer och av åskådningsfostrans mål inom småbarnspedagogik och förskoleundervisning. Föräldrarna ska informeras om samarbetspartnerna. Det är också viktigt att utvärdera det genomförda samarbetet med jämna mellanrum.

Betydelsefulla icke-religiösa rum och besöksmål

Att studera religionslöshet är en del av åskådningsfostran. Religionslöshet är ett mycket brett spektrum av olika åskådningar och seder, och icke-religiösa har egentligen inte några samfund som går att jämföra med religiösa samfund. Icke-religiösa har dock egna organisationer som främjar de icke-religiösas rättigheter och för samhällsdebatt om religionslöshet.

Att jämföra religionslöshet med religiösa åskådningar är tämligen onaturligt. Det visar sig bland annat i att det inte finns några gemensamma rum för icke-religiösa genom vilka en barngrupp skulle kunna bekanta sig med religionslöshet på samma sätt som genom de religiösa samfundens rum (se närmare *Pyhiä tiloja tutkimassa – Opas varhaiskasvatukseen (2021) Lamminmäki-Vartia, S. & Lahtinen, D. & Poulter, S.*) Man kan prata med vårdnadshavarna i icke-religiösa familjer om vilka betydelsefulla platser dessa familjer har och om det går att besöka någon av dem.

Viktigare än att hitta ett lämpligt genomförandesätt är det i slutändan att likvärdigt visa hänsyn till varje icke-religiös familjs åskådning när man pratar om olika åskådningar och att ha med religionslöshet som en åskådning bland alla andra i olika verksamheter, på olika besök och i samtal med barnen.

BLI INSATT

Till stöd för arbetet inom småbarnspedagogik Material för åskådningsfostran. Utbildningsstyrelsen

<https://www.oph.fi/fi/katsomuskasvatus-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa>

Utforska heliga rum – Guide för småbarnspedagogik

<https://aoe.fi/#/materiaali/1795>

Utforska heliga rum – Besök hos åskådningsamfund, inspelningar

<https://aoe.fi/#/materiaali/1694>

Inblick i genomförande av åskådningsfostran, inspelningar

<https://aoe.fi/#/materiaali/1797>

Martta och Mikko besöker kyrkor

<https://blogs.helsinki.fi/uskallus-hanke/martta-ja-mikko-tutustuvat-kirkkoihin/>

Utforska rummet

<https://uskonnonopetus.fi/materiaalit/pedagogiset-kokonaisuudet/tutki-tilaa/>

ANVISNINGAR TILL ANVÄNDNINGEN AV VIDEOMATERIALET

Läraren ska gärna se videon och läsa igenom uppgifterna i lärarens guide på förhand.

Uppgifterna kräver lite förberedelser.

För varje uppgift anges motsvarande punkt i videon.

Olika möjligheter att använda videorna:

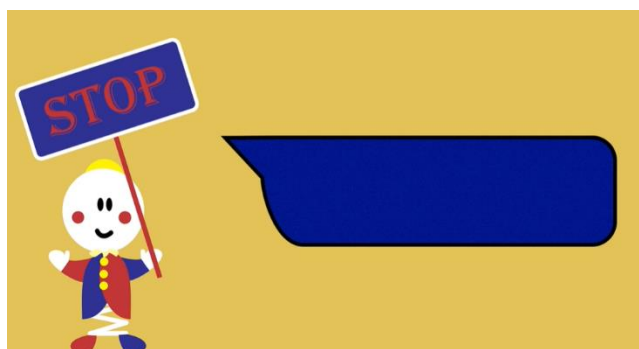
- A) Se hela videon tillsammans med barnen och gör uppgifterna efter videon eller en annan dag.
- B) Dela upp videon genom att pausa vid uppgifter. Då blir videon interaktiv.
- C) Se videon och välj vilka uppgifter ni vill göra.
- D) Skapa ett eget arbetssätt som passar just er barngrupp genom att utnyttja videorna och uppgifterna i guiden.

Signalfiguren Pomppis:

När *Pomppis* dyker upp i rutan, är det dags att pausa videon.

Pomppis hänvisar till att göra en uppgift i lärarens guide tillsammans med barnen. Uppgiftsnumret står i pratbubblan.

Några rätta svar anges inte i guiden. Det viktigaste är att förundras och diskutera tillsammans. Lär er om åskådningar tillsammans!

Skapa interaktion mellan barngruppen och barnen i videon. Barnen ska inte titta på videon passivt, utan läraren ska leda inläringssituationen pedagogiskt till exempel genom att fästa barnens uppmärksamhet vid situationer i videon och genom att stötta barnens koncentration.

Målet med aktiveringsuppgifterna i lärarens guide är att engagera barnen till aktivitet och handling samt att fördjupa lärandet. Uppgifterna ger också en paus från videon, så man inte behöver sitta för länge.

Båda videor har en längd på drygt 30 minuter.

Videorna har publicerats i Biblioteket för öppna lärresurser tillsammans med denna lärarens guide.

ÄVENTYR I EN ORTODOX KYRKA

Besöksmål:

Sankt Elias kyrka och kyrkogård <https://www.hos.fi/kirkot/profeetta-elian-kirkko/>

Uppgift 1: Studera formerna på ytterväggen (PUNKT 05:15)

Vilka former ser du? Hur många?

Hur många trianglar ser du? Och kvadrater?

Var det något som barnen i videon inte lade märke till?

Uppgift 2: Titta på kyrkorummet med en kikare (PUNKT 10:43)

Håll en kikare framför ögonen och titta runt med den tillsammans med barnen. Rikta kikaren mot videon. Ni kan ställa er upp. (låt videon rulla igen)

Tips: Barnen kan tillverka en egen kikare till exempel av toarullar innan kyrkoäventyret. Av hushållsrullar kan man tillverka teleskop.

Uppgift 3: Lukta på dofterna i kyrkan (PUNKT 14:17)

Samla olika doftande saker i burkar och lukta på dem tillsammans.

Hur luktar de?

Dofterna kan vara till exempel: eteriska oljor/bastudofter, kåda, uunsi, rumsdofter, honung, bönolja, ljus, kryddor

Tips: Du kan tända ett ljus och blåsa ut det så att doften når barnen.

Uppgift 4: Smaka på bröd (PUNKT 21:50)

I den här uppgiften behöver ni ljust bröd eller frallor. Smaka på brödet tillsammans med barnen. Jämför brödet ni smakar på och dess utseende med det bröd som barnen i videon smakar på. Fundera på vilket bröd som smakar bäst.

OBS. Barnen i videon äter vanligt bröd. Det blir nattvard först när en präst välsignar nattvarden i en gudstjänst, i en liturgi.

Tips: Lagg märke till barnens ansiktsuttryck när de smakar på brödet.

Uppgift 5: Prova på recitation (PUNKT 24:55)

Prova på recitation, talsång, med barnen. Läraren kan visa hur man gör: ni kan talsjunga till exempel en anvisning eller ett kort stycke ur en sagobok. Läraren kan locka barnen att prata med varandra med talsång. Fåna er med hjälp av talsång.

Uppgift 6: Skattjakt (PUNKT 25:04)

Skattjakten kan genomföras med bilderna från en ortodox kyrka i Utforska rummet-materialet.

Skriv ut bilderna och göm dem i gruppens rum. Ladda ner appen Zappar i mobilen eller surfplattan om ni använder den.

<https://uskonnonopetus.fi/materiaalit/pedagogiset-kokonaisuudet/tutki-tilaa/ortodoksinen-kirkkotila/>

Kan ni kanske hitta några klockor, bjällror eller klockspel som låter som kyrkklockor och som barnen kan ringa i?

Alternativt kan ordna en egen skattjakt efter att ni sett videon eller nästa dag. Ni kan jämföra era fynd med de fynd som barnen i videon gjorde.

Om ni letar efter skatter medan ni tittar på videon be barnen att komma tillbaka efter skattjakten och se vilka skatter barnen i videon hittar.

Uppgift 7: Lyssna på kyrkosång (PUNKT 31:50)

Ta en bekväm ställning och lyssna på ortodox kyrkosång. Du hittar ortodox, bysantisk kyrkosång på YouTube eller genom att klicka på länkarna nedan:

<https://www.youtube.com/watch?v=i-3h9TQ312c>

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Byzantine_Ecclesiastical_Hymn_part1.ogg

Hur lät sången? Har du hört något sådant tidigare? Vilket språk sjöng man på?

Hur kan man röra sig till kyrkosång?

Uppgift 8: Slutdiskussion med barnen efter videon

Vad tyckte du var vackrast eller mest intressant i kyrkan? Finns det något du undrar över? Har du besökt en ortodox kyrka förut?

Vad kommer du att minnas särskilt?

Vad tror du att barnen i videon tyckte mest om? Varför?

Har någon av er besökt en kyrkogård någon gång?

Den döda fågeln i videon: Ge barnen en möjlighet att prata om den döda fågeln om de vill. Senare kan ni läsa till exempel Max Velthuis bok Grodan och fågelsången (Berghs, 1998). I den hittar djuren en död koltrast och begraver den.

Uppgift 9: Konstnärligt arbete

Barnen kan rita / måla / modellera och hämta inspiration från en sak de tyckte var intressant, en skatt i videon, ett föremål från den ortodoxa kyrkan eller bildkorten. Barnen kan också göra en miniatyrkyrka och leka med den. Ni kan också planera en utflykt till en kyrka eller ett annat heligt rum i närheten.

ÄVENTYR I EN MOSKÉ

Besöksmål:

Muslimska samfundet Resalat, Islamiska kulturcentret Fatimah Zahra och moskén

<https://resalat.fi/>

Uppgift 1: Fundera tillsammans med barnen på vad man gör i en moské. (PUNKT 3:57)

Uppgift 2: Känn efter i påsen (PUNKT 05:09)

Samla ihop en påse på förhand

Föremål i påsen: radband (33x3 pärlor med en annorlunda pärla emellan), slöja, kompass, bö-nematta, sten

- Tips: Det spelar ingen roll vad det är för slöja, kompass, sten eller en liten ren matta
- Tips: Det gör ingenting om det också finns andra föremål eller symboler som har med islam att göra i påsen, t.ex. ett Fatimas hand-smycke eller en turkisk Nazar-amulett.
- Tips: Du kan fråga barnens vårdnadshavare, kollegor eller den lokala muslimska församlingen om föremål.
- Tips: I stället för föremål kan ni också använda bildkorten från en moské (Utforska rum-met-materialet) och studera dem tillsammans.

På internet kan ni studera bilder på staden Mecka och Kaba.

Ni kan prata om föremålen tillsammans.

Vilka föremål kan det ligga i påsen i videon? (fortsätt videon)

Uppgift 3: Böneställningar och samtal om bön (PUNKT 12:56)

Barnen kan prova på böneställningen som de ser på videon om de vill.

Vilka andra böneställningar finns det? Vill barnen visa?

Var kan man be?

Är någon bekant med att be?

Ber alla människor?

Uppgift 4: Orientering i moskén (PUNKT 13:13)

Göm bildkort i barngruppens rum innan ni tittar på videon (om ni ska orientera mitt under vi-deon)

Ni kan utnyttja moskékortet i Utforska rummet-materialet.

<https://uskonnonopetus.fi/materiaalit/pedagogiset-kokonaisuudet/tutki-tilaa/moskeija/>

Skriv ut korten och göm dem i gruppens lokaler. Därefter kan barnen börja leta efter kort. Studera de kort ni hittat tillsammans. Ni kan utnyttja appen Zappar. Ladda ner den på förhand i mobilen eller surfplattan.

Efter att ni hittat korten fortsätt videon och se var dessa saker finns i moskén.

Vad hittar barnen i videon i moskén?

Ni kan även gömma föremål från påsen i rummet och leta efter dem med hjälp av korten. Det här kan ni också göra dagen efter att ni sett videon.

Kommer ni ihåg vad barnen i videon hittade i moskén? Och vad vi hittade?

Diskutera och jämför. Hittade barnen i videon samma saker som vi med hjälp av bildkortet?

Uppgift 5: Lyssna på Koranen (PUNKT 27:47)

Ta en bekväm ställning. Ni kan lägga er på golvet. Lyssna lite på recitation, det vill säga talsång, av Koranen.

Recitationen nedan är ur den första suran, det första kapitlet, i Koranen.

<https://www.youtube.com/watch?v=KdNG6SmlqQM>

Hur lät recitationen? Har du hört det förut? Vilket språk var det? (arabiska).

Har någon av er en Koran hemma?

Ni kan ta fram Koranen och studera boken. Ni kan låna Koranen på biblioteket eller fråga om någon av barnens vårdnadshavare eller någon i personalen kan låna ut den.

Uppgift 6: Slutdiskussion efter videon

Vad tyckte du var vackrast eller mest intressant i moskén?

Vad kommer du att minnas särskilt?

Vad tror du att barnen i videon tyckte mest om? Varför?

Uppgift 7: Konstnärligt arbete

Barnen kan rita / måla / modellera och hämta inspiration från en sak de tyckte var intressant, en skatt i videon, ett föremål från moskén eller bildkortet. Barnen kan också göra en miniatyrmoské eller bygga en av Legoklossar eller andra klossar. Barnen kan leka med miniatyrmoskén. Ni kan också planera en utflykt till en moské eller ett annat heligt rum i närheten.

Det här materialet och videorna Äventyr i en ortodox kyrka och Äventyr i en moské har tagits fram inom projektet Lärmiljöer med åskådningsmässig mångfald inom småbarnspedagogik vid Helsingfors universitet.

<https://blogs.helsinki.fi/monikatsomukselliset-tilat-varhaiskasvatuksessa/>

Utvecklingsprojekt har finansierats undervisnings- och kulturministeriet (OKM/44/592/2018)

Svensk översättning av det finska originalmaterialet (2024): Spoken oy

Tämä teos on lisensoitu [Creative Commons Nimeä-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisensillä](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Monikatsomukselliset oppimiset tilat varhaiskasvatuksessa